

אַוּיגִינְגוּ *

- 1 עמוק איִשׁם בְּטַחב ג'וֹנְגל,
על פְּנֵי בְצוֹת הַדְּאָבֶאצ'יקוּ,
לִיד נְהָר שְׁחוֹר־מִים צ'וֹנְגוּ,
בְּעֵמֶק הָעֵנוּג אַמִּיקוּ –
- 5 שֵׁם חֵי יִשִּׁישׁ, שְׁמוּ גוּטֶאמִינְגוּ,
שֵׁם גַּר יִשִּׁישׁ, שְׁמוּ גוּטֶאמִינְגוּ.
אוֹבֵל הוּא נְחָשִׁים בְּנִי־מֵאָה,
בִּיצִי־צְפוּר, תוֹלַע וְגַם צְפֻרְדֵּעַ,
דְּגִים שְׁעִינִיהֶם כְּעֵין הַיֶּרֶק,
- 10 סְנָאִים מְעוֹפְפִים אֵלֵי צְמֶרֶת,
גַּם עֵבְבָרִים הַמְּסַפְּרִים בְּחֹן וְדַעַת,
וְאֵף קוֹפִים מְקַלְלִים זְקֵנִים בְּאָרֶס לַעֲג.
כִּי נַעֲוִרִים שְׁמַחִים כָּלֵל הָיוּ לוֹ
לְגוּטֶאמִינְגוּ הַזֶּקֶן – כִּי כֶף קָרְאוּ לוֹ.
- 15 מַחִיק בְּצוֹת נוֹלֵד קְמוּט מְזוֹקֵן,
יִשִּׁישׁ מִמֶּשׁ עִם עֲצֻמוֹת כְּפוּפוֹת כְּהוֹגֵן,
שְׂרוֹאוֹתָיו עֵינֵי צְפֻרְדֵּעַ מְקַרְקֶרֶת,
רְגֵלָיו – רְגֵלֵי־מְקַלּוֹת שֶׁל חֲסִידָה בּוֹגֶרֶת,
יָדָיו – כְּנַחֲשִׁים הַמִּתְפַּתְלִים בְּשָׁנִים,
- 20 וְשַׁעֲרוֹ – כְּכִלִּיל אֶפֶר כְּלוֹ שְׁמִיר נְשִׁית.
עוֹמֵד בְּמִים וְיִשָּׁן הוּא גוּטֶאמִינְגוּ,
וְאִם הוֹלֵךְ, כָּל הַקּוֹפִים כְּבָר לוֹעֲגִים לוֹ:
– רְאוּ נָא, גוּטֶאמִינְגוּ כְּאֵן פּוֹסֵעַ!
בוֹלַעץ זָקֵן וּמְבַלְבֵּל, דְּבָר אֵינּוּ יוֹדֵעַ!
- 25 וְהַסְּנָאִים הַשׁוֹכְבִים קוֹלְעִים הַפֶּלֶא וְפֶלֶא
אַצְטֶרְבָּלִים לְתוֹךְ רֵאשׁוֹ וְאַגְזוּזִים כְּאֵלֶּה.

* את הפואימה 'אַוּיגִינְגוּ' כתב לייזר וולף המשורר בוויילנה, והוציאה לאור בהוצאת 'גערֶאָנְגל' (מאבק) ב'1936, בדמות חוברת דקה בת 16 עמודים מודפסת כולה באותיות לאטיניות. לא עלה בידינו למצוא את החוברת המקורית, גם לא צילום ממנה. את הטקסט ביידיש, בכתיב רגיל, קיבלנו מידי ההיסטוריון ואמן־הארכיון של מורשת וילנה היהודית ליחצר ראן ז"ל מניו־יורק.

- ורק זקן־אריות, ארי אפור גבח,
 עדין מכבד את הזקן ולידו כורע.
 וגוטאמינגו הישיש רוטן־טוען בלי הרף,
 ומתאונן כף באזניו תמיד עם פרוס הערב: 30
 – אוי לשנותי הנושנות, אבוי – שנותי האלה,
 קשה לי כבר להתרוצץ הלוף ושוב כמו כלב,
 על פני מרחב בצות ויערות העד האלה,
 לתור אחר מזון טעים בשביל שנים,
 שפור מתפוררות מיושן בין החניכים. 35
 קשה לי כבר היום לנגוס, ללעוס וגם לבלוע
 עגור שלם השכם בבוקר, ורק אז לשבוע,
 וגם עוד דוב צעיר לארוחת הערב.
 עלי לבעור בלהב־אש בלי הרף
 למען בני, באש סמוקה לזהטת, 40
 עלי להיות אמצה צלויה, רותתת.
 אף אוי לי אוי, הן בן כזה עוד אין לי!
 את עצמותי מי ילקק, מי בן כזה יתן לי?
 מי יפזר אותן על פני כל הבצות בכוח,
 למען חסידות, שינבטו מהן לצמוח 45
 אל־על מעצם עצמותי הישישות – לפרוח?
 ומי את זוג עיני כף בזהירות יניח,
 כדי שברק־אורן ירמוז, יקרוץ, יבליח
 שם בבקעות בין צוק, שמיר ושית,
 לזאב אפור עור בליל הציד? 50
 ומי ישכיל את שער־ראשי לנטוע
 בין עשבים שוטים, ברקן וקוץ וחוח –
 חלילה אם צפור קטנה תצנח תפול עוד,
 שלא תוסיף מכה טריה ושבר בגלגולת.
 את כל שני מי שם ישתול 55
 על פני גבעות גבעול גבעול,
 ויצמחו מהן בנות־עץ: אלון, לבנה, אשוח,
 כלות צחורות וצעירות כנופת צוף לבני־הרוח?
 אף אוי לי אוי, כי בן עוד אין לי!
 אוי ואבוי, הן בן כלל אין לי! 60
 וזקן־האריות, ארי אפור כאפר,
 זמן רב ישב, החריש, הרחרר ולא הניע אבר,
 פתאום כפתור זנבו נקף, אחר בלי הרף
 מצמץ בראותיו הצהבות והקרות כקרח,
 ולפתע התנער קצת ופנה אל גוטאמינגו, 65

- בְּקוֹל עֲמוּס מְזוֹקֵן, קוֹל צְרוּד וְלֹא נְעִים כֹּה:
 – שְׁלוּשִׁים לַיְלֹת תְּמִימִים הַלּוֹךְ תִּלְךָ מִזְרָחָה,
 בְּלִי הֶרֶף, גַּם בְּלִי מַיִם, לֶךְ פְּשוּט סֵתֶם כְּכֹה,
 תָּבוֹא אֶל שְׁבַע הַגְּבָעוֹת, שְׁנוֹנוֹת הֵן, בְּשִׁרְשֶׁרֶת,
 70 וְכָל גְּבָעָה רָמָה יוֹתֵר מִכָּל גְּבָעָה אַחֲרֶת,
 עַל סֹלַע רֶם, בֵּין הַנְּקִיקִים, בְּצֵל שֶׁל עֵץ הַגּוֹמִי,
 שָׁם נָחָה וַיּוֹשְׁבֵת הַתְּנַשְׁמֶת אוֹנָאקוּמִיס.
 מִפְּלָצֶת זוֹ, שִׁמְצָח לָהּ וְשִׁבַע בּוֹ עֵינַיִם,
 יוֹד־גִּימֵל אֶצְבָּעוֹת בְּרֹאשׁ צוֹמְחוֹת לָהּ כִּמוֹ קֶרְנַיִם.
 75 אֲמוֹר לָהּ רַק מְלָה אַחַת, כְּלַחֵשׁ בְּאַזְנַיִם,
 רַק חֶרֶשׁ, רַק בְּלַחֵשׁ: אוֹי גִּינְגוּ!
 מִמְּצוֹקְתֶךָ אִז תִּנְשַׁע מִיָּד, הוּ גוּטֵאמִינְגוּ!
 לֶךְ לְשֹׁלֹם, קְשִׁישִׁי, הִנֵּחַ עֵקֶה קוֹסְסֶת. –
 וְגוּטֵאמִינְגוּ הַזֶּקֶן הַקְּשִׁיב, קָלֵט הַמְּסָר,
 80 לְטֹף אֶת הַלְּבִיא הָאֶפְרוֹרִי, טֶפַח עַל גֵּב וְטֹלֶף,
 הֶרְעִיף עָלָיו תּוֹדוֹת הֶרְבֵּה, לֹא עֶשֶׂר אֶלָּא אֶלֶף.
 וְאִז יֵצֵא בְּשִׁבִיל־לֹא־שְׁבִיל, כִּוֵּן פָּנָיו מִזְרָחָה,
 לְלֹא לְאוֹת צֶעֶד, גַּם מַיִם לֹא שָׁתָה, סֵתֶם כְּכֹה.
 שְׁלוּשִׁים לַיְלֹת חֶלְפוֹ, וְהוּא צוֹעֵד עֲדִין,
 85 כִּי הַגְּבָעוֹת הָאֲמוֹרוֹת כָּלֵל לֹא נִרְאוֹת לְעֵין,
 אֵף הַתְּנַשְׁמֶת אוֹנָאקוּמִיס עֲדִין לֹא הוֹפִיעָה,
 וְהַגְּבָעוֹת לֹא שְׁבַע הֵן, הוּא אֶל שְׁמוֹנִים הַגִּיעַ,
 מִשְׁנֹנוֹת, מִלְטָשׁוֹת, חֲדוֹת כְּמֵאֲכֹלֶת,
 מֵעֲלֵהן הַלְּבָנָה הוֹאָה כְּמִטְיֹלֶת;
 90 זוֹ הַלְּבָנָה, בָּתוּ הַמְּאִירָה וְהַבְּרָה שֶׁל לַיְלָה.
 – הוּ, לְבָנָה אוֹרִית, בָּתוּ שֶׁל לַיְלָה –
 – פָּנָה אֵלֶיהָ גוּטֵאמִינְגוּ הַזֶּקֶן בְּפִיק בְּרַכִּים –
 אוֹלֵי יָדוּעַ לֶךְ, בַּת חֲבִיבָה, חֲמַדַּת כָּל עֵין,
 הֵיכֵן אֲמָצֵא אֶת מְקוֹמָן שֶׁל הַגְּבָעוֹת הַשְּׁבַע,
 95 מְקוֹם בּוֹ הַתְּנַשְׁמֶת אוֹנָאקוּמִיס גְּרָה דֶּרֶךְ קִבְעָה?
 אֲנִי חַיֵּב לוֹמֵר לָהּ שֵׁם אַחַד עֲדִין כֹּה:
 אוֹי גִּינְגוּ! אוֹי גִּינְגוּ! אוֹי גִּינְגוּ! –
 הַלְּבָנָה הַשִּׁיבָה לוֹ בְּרוּב שְׁלוֹה וְנַחַת,
 כְּשֶׁבֶרְגְּלֶיהָ הִצְהַבּוֹת אֶת הַרְקִיעַ הִיא צוֹלַחַת:
 100 – אִי־שֵׁם נוֹשְׁבוֹת יוֹד־גִּימֵל בְּנוֹת־הָרוּחַ,
 עַל פְּנֵי שְׁנַיִם חֲשׁוּפוֹת שֶׁל שְׂדוֹת מְרַעָה זְרוּעַ,
 מְקוֹם בּוֹ עֲנֻגוֹת הָאֶהָבָה שֵׁם מִתִּיפַחַת,
 עַל תְּאֵנָה, לְיַד מַעֲיָן קוֹלַח וּמְגִיר מִימֵיו בְּנַחַת,
 עִם כּוֹכְבִים הַמְּרַקְדִים בְּשִׁכּוּרִים, הַפְּלֵא וּפְלֵא,

- 105 יִשְׂרָאֵל בֵּין בְּצֵעֵי מַיִם טוֹבְעָנִים וּמוֹעֲקוֹת כְּאֵלֶּה,
וְשֵׁם, שְׁלֹשׁוֹם, מִבְּעַד עֲנָפִים מְסוּעָפִים שֶׁל עֵץ הַגּוֹמִי
יוֹשֶׁבֶת לָהּ כְּבוֹד זֹו הַתְּנַשְׁמֶת אוֹנָאקוּמִיס.
אָמַר לָהּ בְּבִטְחָה אֶת זֶה הַלַּחֵשׁ: אוֹי גִּינְגוּ! –
- 110 חֲזֹר, אִפּוֹא, פִּלֵּס לוֹ דֶּרֶךְ אֶל הַתְּנַשְׁמֶת הַנוֹדְעַת,
וְהַמְשַׁעוֹל כְּחַתְּחָתִים, בּוֹ אֲבַנֵּי־נֶגֶף עַל כָּל צַעַד,
חֲצִים מְזֻמְזָמִים בְּרַעַל אֶת הָאוֹיֵר פּוֹלְחִים בְּרַעַד.
רוּחוֹת שֶׁל אָדָם, צוֹקִים שֶׁל תְּכַלֵּת,
אֶת הַשְּׁלֵם בְּסֵל חוֹלֵב הַחֶלֶק.
בְּאֵשׁ הָאֲדָמָה נִפְעֶרֶת,
בְּרַעַם וּבְרֶק נִסְגֶּרֶת.
וּגוֹטָאמִינְגוּ הַזֶּקֶן עֵיף, הֵן כְּבָר אֵינְנוּ נְעֵר,
בְּרִכְיוֹ בּוֹשְׁלוֹת נְעוֹת כְּמוֹ אַרְבוֹת כְּבוֹדוֹת בְּסַעַר.
כְּבָר מִצְחוֹ וְשָׁחַ, וְאֵת רֹאשׁוֹ מֵרַכִּין כֹּה,
לֹחֵשׁ הוּא וְלֹאֵט בְּלִי קוֹל: הוּ, אוֹי גִּינְגוּ! ...
- 120 לִפְתַּע סִבֵּךְ שְׂרוּף שֶׁל גִּוּנְגֶּל־עַד פְּרוּעַ.
מַעַל הָעֲנָפִים הַלוֹהֵטִים כְּמוֹ אוֹדִים בְּרוּחַ
שֶׁל עֵץ עֲבוֹת, מוֹבֵס בְּתַבְעֶרָה בְּלִתי פּוֹסְקַת,
פָּרָה בְּעֵלֶת קֶרְנִים דְּקִיקוֹת הוֹאֶה נוֹסְקַת,
וְנוֹצוֹתֶיהָ נוֹסְסוֹת בְּאֵשׁ כְּעֵין הַכֶּסֶף.
– פָּרָה טוֹבָה, פֶּרֶת פְּלָאִים, אֵלֶּת מְעוֹף וְקֶצֶב,
חֶלֶב מְתוֹק אֶת מְנִיבָה אִפְלוֹ לְאוֹיְבֶיךָ,
הַגִּידִי לִי, סִפְרִי, אוֹלֵי הַגִּיעַ לְאֲזִנֶּיךָ
שְׁמָעָה וּמְקוּמָה שֶׁל אוֹנָאקוּמִיס הַתְּנַשְׁמֶת?
לְמַצּוֹא אוֹתָהּ אֲנִי מִכְרַח, וְאֵף לְלַחֹשׁ סִיסְמָה הוֹלְמַת:
- 130 אוֹי גִּינְגוּ... אוֹי גִּינְגוּ... אוֹי גִּינְגוּ... –
רַחֲמֵי אוֹתָהּ פָּרָה־אֵלֶּה כֹּה נִכְמְרוּ עַל גּוֹטָאמִינְגוּ,
כְּשֶׁהוּא עוֹמֵד וּמִתְחַנֵּן, זֶקֶן, עוֹר, קְשׁוּחַ,
וְהִיא הַנִּיבָה לוֹ חֶלֶב מִתּוֹךְ עֵטִין נְפוּחַ,
חֶלֶב לֶבֶן, מִזִּין, מְתוֹק כְּמִלּוֹא צִפְחַת,
וְגַם דְּבָרָה אֱלִיוֹ דְּבָרִים בְּשָׁפִי וּבִנְחַת,
בְּלַעֲסָה מַלִּים קְשׁוֹת כְּמִתְלַהֲלֶהֶת:
– כִּי שׁוּבַע הֵן בְּסֶרֶךְ־הַכּוֹל דְּרִכֵּי הַבַּהֵט,
הַמְצֻטְלָבוֹת בְּשִׁמּוֹנָה מְזֻהָב פְּרוּיִם,
וְהֵן אֲצוֹת רְצוֹת אֶל 'בוֹנוֹם', בִּירְנִית הַשִּׁישׁ
שֶׁל אֶתְנַאָדָה הָאֵלֶּה הַמְּפּוֹאֶרֶת,
שְׁבָאֲרֵמוֹן פְּלָאִים הַנִּלְשׁוֹכְתִי־מִתְגוֹרֶרֶת.
וְהַבְּנִין צַחוֹר כְּקֶצֶף שֶׁל אֲשֵׁדוֹת הַמַּיִם,

- התפוחים בגן בשלים ונוהרים כפלים
 145 ומאירים בירחים מלאים בעלטה, בנשף,
 וזוג שדיה מרצדים כמו כדורים של כסף,
 וכאשר עולה השמש ממזרח זוהרת,
 מבהיק ומזדרח שערה כדבש מן הכורת,
 וזוג עיניה כקטיפת אורצל באפלולית הערב,
 150 ושתי ידיה מתפתלות בענג רך שופע,
 כשהן קלועות סביב אל האהבה הרם והקפח:
 או שם תרכין ראשך, תכרע ברכים,
 למרגלות רגליה הקטנות תפול אפים,
 ואז תשמיע שם אחר מרנין כה:
 155 אויגינגו! אויגינגו! אויגינגו! —
 מודה לה גוטאמינגו, כך ברטט וברעד,
 ואז פונה צועד חיש קל אל נתיבת הבהט;
 נמים שם עיפים תשושים בירכתי הדרך,
 קשורים בעול רתמת המרכבה המפארת,
 160 מתבוססים בדם ובזעה שם סוס ופרד,
 ויש שם עיר מקדש וכהנים בו במשמרת,
 וצחוק, זהב, ודם, ערוה, שני עמודים בלי צבע,
 הכל דוהר, הורס ואץ אלי כבוד ונשפע,
 אל 'בונוס', בירנית הפאר, ההוד וכליל הפלא,
 165 בה אתנאדה האלה בחוזק יד מושלת.
 כל הארמון בשיש מצפה לנוי ולתפארת,
 אחוז בדם ולהט אש כאבוקה בוערת.
 ושם, על כס מלכות ובין כרים, כאבן חן שואבת,
 אלה יפהפיה ושכורה כלוט שוככת.
 170 חולה היא והמחלה נוגסת בה, זוללת,
 דומה היא לנחש נמחץ בין מחלקי מזחלת.
 סביבה בנות שחורות על כל פסיעה וצער,
 דמעות זולגות מעיניהן מפחד וברעד.
 עיף נופל בורע הזקן בדחילו לרגליה
 של האלה, שרקובים כל אבריה וגידיה,
 175 ומתחנן זה המסכן בקול מלעלע גוטאמינגו,
 לוחש מלה אחת בלבד עם אנחה: אוה, אויגינגו...
 — אויגינגו — האלה ננערת מהרהרת,
 כהמשכו של חלומה טוה ומספרת —
 180 בה ארכות המערות האפלות בלוע,
 ויסורי הנשמה כקוץ, דרדר וחוח,
 בחלה האהבה בלי די, ללא כל גבול ורסן,

- לא גוף לה, אף לא משמעות, ורק עקה קוססת.
 צלבים שחורים, פצעי שני מדם ומעופרת,
 185 בכסות של שחור הליל ללכות של אש בוערת,
 בתים חדי גזרה, כדמות כידון או רומח,
 דלתות וחלונות צפופים כאשנבי השוכה,
 בקיר הקר כבוש, בנוי ומטיח כמו שלד,
 ומח עצמותיו אחוז נעול באבן הבזלת,
 190 לשתי רגליו רתקו כבלי ברזל קשים כפלד,
 ולכבו בכיס של שד משחת, שד זמין כה,
 וכך תמצא אותו את אויג'נגו... אויג'נגו...
 והזקן אמר תודה ושוב יצא לדרך
 את אויג'נגו לבקש, גם אם מובס הוא שוק על ירך.
 195 דרכים כבושות פוצרות פופצעות את הרגלים,
 דרכים של יער ודרכים של מים,
 גם פרוזדורים הוא שם צולח,
 גדושי ספרים וגם כמרים להתפקע,
 מציץ מבעד לסורגים קשים כפלד
 200 אל מרומי גגות של כנסיות כאלה.
 פעמונים מצלצלים, מקוננים עלי שלכת,
 מוקדים עולים במגרשים באש שורפת וחורכת,
 מתוף האש הושטו בתחנונים ידים,
 וההמון מרב התפעלות גלגל עינים,
 205 ואף מוצף ביראת אל כרע על הברכים.
 הולך ומתרוצץ כאן הזקן מבלי לדעת
 את מי לשאול, מה לבקש, במי לגעת;
 הכל נראים כאחוזים אימת שקשקת
 מלהעלות על דל שפתים לו רק הגה.
 210 על גב סוסים מיזנים משרינים לפלא
 רוכבים הפרשים, דולקים דוקרים בפגיונות כאלה –
 אם תדבר, ואם תשאל, ואם תעז לגעת,
 ואם בכלל עוד יתחשק לך דברמה לדעת.
 סוסים ומשרתים, צמיתים וגם בארונים
 215 גודשים את הערים בעושר ובעוני;
 בפנדקי הכפר – נשים פרוצות ויון,
 ובשדות – פרגול, ודם נשפך כמים.
 וגוטאמינגו הזקן נכנס לשבת רגע
 אי שם, בתוף פנדק קטן עם נוף כפרי ברקע.
 220 עיף היה מאד מאד מטלטולי הדרך,
 צרורו שמת ושתיו רגליו כבדו כמו עופרת.

- הזמין כוסית משקה אדום, מרנין וגם מרגיע,
את אבריו קצת לחמם, רוחו קצת להסיח.
ברנש פלוני נכנס פתאום, כמוהו באורח,
אל שלחנו קרב, עם כוס ביד ועם חיוך פורח. 225
- מלאה הכוס ביין או אולי באש בוערת,
קומה גבוהה לו, משום מה חשד היא מעוררת.
ראשו עטור בכובע, בראש הכובע שבע
נוצות טוס מרפרפות מרשרשות בצבע
תכלת כלהבת דק־דקה עולה ומתבהבת. 230
- ומפרקי כל אצבע מתנוצצת לה טבעת;
כלן משבצות באבני־חן – רק לא לגעת! –
בעין הקשת בענן לאור השמש השוקעת.
לבוש הוא מכנסים צר־צרים מצבע ירק,
חוטים של כסף נוצצים שזורים בזה הארג, 235
- ביד מחזיק הוא שוט־פרגול מעור חמור או פרא,
המחשל ומחשק בפליז ובעופרת.
והוא שכור כמו לוט, ושמא אף כפלים,
חצפה גסה מקרין אפו, הפה והעינים.
רוקד לו על שפתיו חיוך רטוב פורע, 240
- כאלו על רף־עץ דקיק קופצת לה צפרדע.
– הריני מר אדון בארון ושר פון נעלבית!
מציג עצמו ברב כבוד ואף קורץ בעין.
כוסו הרים, הוסיף בנקישה לנגוע
בכוסו של הזקן, שלא חדל לתמוה, 245
- הגיר בקול גדול יינו וכף אמר: – בוא הנה!
אם משאלה לך – הגד, אקום ואמלאנה!
שרוי אני עתה בשיא של מצב־רוח
טוב מאד מאד – אל נא תשאל מדוע –
ומה שרק לבך יחפיץ, כל אמר וכל הגה – 250
- הוא יתגשם ויתממש כאן ועכשיו בין רגע... –
מתוך דמדומ־של־נשיה, בקול עדין כה,
גמגם ההלך הזקן, הוא גוטאמינגו,
ורק פלט מלה אחת: הו, אויגינגו...
– הממ... אויגינגו? – חזר שאל מתוך רצון 255
- זה הברנש פון נעלבית הבארון –
– ומאי קא משמע לן? זו מין חיה? מפלצת מים?
תקיפת האבן? זמן קדום? ימי בינים?
כך?! גינגו... אוויג... כך אני שומע?
- מלה, נדמה לי, גרמנית... כן, כן, כן, אני יודע! 260

- תורת גרמניות... טוב, טוב! בחן ובתפארת
אכתוב מיד למענך בחפץ־לב אגרת
אל ידידי גהימראט גיתה הגאון והפקח,
שהוא גם פאוסט גם שדו, בנוף פסגות רוגע,
265 ואם תרצה יוסיף לך בהוד חותמת צבע
מסיה נפוליאון קיסר צרפת המשלהבת,
מולך על פרוסיה, ספרד וגם סהרה,
ועל איטליה, כרכשת וקאטארה;
וחלוקת אירופה על כפריה ועריה
270 פצל היא תפצל אותך בשניץ והרריה.
(הוֹיֹהוּ, ראשי עלי סחרחר, הוא נע ונד בלי הרף,
כמו בדור הארץ חג מבקר ועד ערב!)
עם תום מסע גדול אחרון של המשלחת,
בתוך בקבוק מלא שמפניה משבחת
275 סגור היטב בפקק אי־שם בארץ פולין
בידי משנה־למלך קצת פרוע וקאתולי,
המשוטט בטוב לבו בליטא אפריקאנית
כמו נפוליאון בגופיה וכובע מקסיקאני,
אי־שם באי־גזרה, הלא הוא חולישחת,
280 שוכב ומנמנם בשקט ובנחת,
בחתולים של כימיה אורגאנית
עלי מגררת של פהוק על פני מסלול וולקאני –
מי אם לא? הרי זה אויגינגו, אויגינגו...
לא התמהמה הזקן שלנו גוטאמינגו,
285 נטל את האגרת לגהימראט גיתה
ושוב יצא כנע־ונד רחוק מנוף מזלדת,
אל אשכנז יפת־הנוף, בה נימאר לבבות פוכשת,
אכל הדרך עד לשם חלקלקה ומשבשת,
היא מתפתלת בין גבעות ואל בקעות גולשת.
290 אף גיתה כבר נפטר מזמן, ברוך דין הצדק,
וקארל מארקס המלמד בוחן כל קוץ וסדק.
לפועלים חלצות שני שמפתחן פתוח,
במאבק בראש חוצות מתנוססות ברוח,
והעמים כבר מכינים קרבות ודם בשפע,
295 ספינות־שריון, כלי מלחמה, ושגֵעון וטבח.
עיה כבר גוטאמינגו ומאד יגע
מדרך ארבה וכבר רוצה להשתרע,
למתוח עצמותיו ולהפיג תשישות הרצח,
להתחמם, לישון, לישון, עד מות ועד נצח.

- 300 אַבֵּל הָאֲדָמָה הִיא לֹא תִתֵּן מְנוּחַ,
מְלֵאָה הִיא בְּזוּעָה, בְּאֵשׁ, בְּאֵלִימוּת, בְּכוּחַ.
הָרִי גֵוִיּוֹת בְּכָל שָׂדֵה וְאֵף לֵיד כָּל שִׁיחַ,
שְׁקוּעָה בְּדַמֵּן בְּשֶׁר־אָדָם, בְּבוּץ, עֵשֶׁן וּפִיחַ.
הָאֲדָמָה הַמְחַלֶּלֶת – אֶת קִינּוּתֶיהָ מִי שׁוֹמֵעַ?
305 גַּם הֶרְקִיעַ מִתִּפְּחָ וְצִרּוֹר פְּצֻצוֹת יוֹרֵק־זוֹרֵעַ.
הַכֵּל סְבִיב הוֹלֵךְ וּמִתְבַּהֵר כְּהֶרֶף עֵינַי,
דוֹאָה שֵׁם מוֹסְקֵבָה כְּצִפּוֹר חֶפְשִׁית פְּרוּשֵׁת כְּנָפִים,
כְּנָפִים רַחְבּוֹת: תִּקּוּת הַחֶמֶשׁ וְהַזּוֹהָר,
וְהַזְּנָב – מִיַּן דָּגַל כְּבִד־מִשְׁקַל בְּלִי חֵן וְתֹאֵר,
310 טְבוּל בְּדָם לְבָם שֶׁל גְּבוּרִים מִבְּנֵי הַנֶּעַר.
אֶפּוֹף אָבֵק שֶׁל אֶלֶף מִשְׁעוּלִים, עֵיף, מִזִּיעַ,
הַהֶלֶךְ גּוּטָאמִינְגוֹ עַד לְמוֹסְקֵבָה כְּכֹר הַגִּיעַ.
בְּעָרֵב בְּכֶכֶר הָאֲדָמָה, תְּשׁוּשׁ, בְּלִי שִׁמְץ כּוֹחַ,
לְפָנַי גֵוִיּוֹת וְלֹאדִימִיר לְנִין הַתִּיצֵב שְׁחוּחַ.
315 חִיף וּשְׁפִתוֹתָיו עוֹד לְאֵטוֹ פּוֹמּוֹן מֵרִנִּין כַּה:
אֹיגִינְגוֹ... אֹיגִינְגוֹ... אֹיגִינְגוֹ...
– הֵי, אֲתָה, מַה שֵׁם מִלְּלֶת? מַה קִּלְלֶת: אֹיגִינְגוֹ?! –
נִשְׁמַע קוֹל הַזְּקִיפָה, שְׁקוֹל מְזוּעִים לוֹ, קוֹל מְרַעִים כַּה –
– קִשְׁקוּשׁ קִשְׁקֶשֶׁת: מִינְגוֹ־שְׁמִינְגוֹ, אִין כְּאֵן דִּין וְלֹא דִינְגוֹ,
320 שׁוֹכֵן כְּבוֹד כְּאֵן לְנִין, אִישׁ רַעִים לְהַתְרוּעֵעַ,
וְאֲנֹכִי שׁוֹמֵר עָלָיו, עֵינַי אִינִי גוֹרֵעַ,
לֶךְ אֶל חֶבֶר פְּרוּפְסוֹר מִירוֹגְרָאִיב כְּלִיזְדֵּעַ,
דְּכָר דְּבוּר עַל כָּל אֶפְנִיּוֹ מִסְבִּיר הוּא וְקוֹבֵעַ,
גַּם דִּינְגוֹ אֹיגִינְגוֹ, שְׁמָא קִנְג מִסֵּן דּוּמִינְגוֹ... –
325 הוֹדָה לוֹ אִז מִקְרֵב לֵב הַהֶלֶךְ גּוּטָאמִינְגוֹ.
פְּנֵה מִיַּד בְּלִי לַחְכוֹת אֶל הַחֶכֶם וְאִישׁ הָרוּחַ,
כִּי מִירוֹגְרָאִיב כְּאֵן לְכָל יְדוּעַ גַּם יְדוּעַ.
אֶל פְּנֵי גִבְעָה גְבוּהָה מְאֹד כָּל בּוֹלְשִׁבִיק מִצְבִּיעַ,
עֲמוּד גְּדוֹל שֵׁם מִתְנוֹסֵס, עֲנַק, מִגְדֵּל־צְרִיחַ,
330 סְבִיב סְבִיב הַעֲנָנִים קוֹדְרִים בְּזַעַם יַחַד,
וּבִמְגִדֵּל, בְּתוֹךְ תּוֹכּוֹ נְעִים נְדִים בְּנַחַת
נְשִׁים וְטֶף וְאֲנָשִׁים, גַּם שְׁלַחְנוֹת כְּאֵלֶּה,
הֵם מִמֶּתֶכֶת, מִפְּרוּהָ, מִמוּךְ – הַפְּלֵא וְפְלֵא!
בְּמַעִיל פְּרוּהָ יֵשֵׁב לוֹ הַפְּרוּפְסוֹר הַפֶּקַח,
335 נָגַס מִפְּרִי שְׁזִיף שְׁתַּמּוּל הוֹבָא מִן הַיָּרֵחַ,
עִם מְאָדִים הוּא מְדַבֵּר וּמִתְלוּצֵץ וּמִתְנַפֵּחַ,
וְאֶל כּוֹכַב הַלְּכֶת נִגָּה הוּא קוֹרֵץ וּמִתְבַּדֵּחַ.
עַל פְּקַעַת סָלִיל לֵיד אֲזוּנּוֹ, בֵּין אֲגוּדֵל לְזֶרֶת

- כדור הארץ, הוא ממש, טובב כמו בסחרחרת;
 340 הכוכבים רק מציצים בכל חלון וצהר,
 קורצים, רומזים וצוחקים בצחוק אוריים זוהר.
 — אה, גוטאמינגו, מה שלומך? נעים לראות פניך!
 ידיד ותיק ונאמן, חלמתי כבר עליך!
 ובן־זקוניך מה שלומו? גדל? משמין? פורח?
 345 ושמו, נדמה לי, אויגינג — כל העולם יודע.
 נו טוב, אחזיר לך את נעורייך לתפארת,
 שב כאן עליך, תנוח קצת מטלטולי הדרך. —
 ותוך כדי דבור שלף ארְגו קטן פתוח
 מלא בלבבות הולמים כמסרבים לנוח.
 350 — הנה הביבי, בחר לך לפי ראות עיניך
 אחד הלבבות הרותמים כאן לפניך:
 מספיק! גלגול מהיר עושה אותך בלי הנף תער
 חזק יותר, בריא יותר ורענן כנער.
 עתה לעבודה, צא התעוררה, חושה, אוצה!
 355 הפכת כאן שוב לפועל, אז קומה, אפוא, רוצה!
 רוצה כנפים? ברצון אתקין לך כנפים!
 אבל, חבר, כנפים לשם מה לך עדין?
 אל התותח נא הכנס; פקודת ה'אש' רועמת —
 וכמו פגז תעוף מיד בקול שריקה נוהמת.
 360 עם הרוחות והשרים תגיע לירה,
 אדמת שמנת אדמתו, לקק בלב שמח.
 וגם אל פני השמש חיש, מהר וקל תגיע,
 צהבה היא, מתקה מדבש, מולכת ברקיע.
 אני טובל אותך במי פלאים של גן פורח,
 365 אתה הופך תינוק בן יום, ערום, נרוד, צורח.
 על כל שכמה גף דק מדק, כמו זוג עלים — כנפים,
 דואה אתה ומרחף בין כל בוכבי שמים,
 הפכת גם אתה בוכב קורץ, זוהר כפלים.
 עכשיו — הנמר, האט ונחת — אני פוקד עליך,
 370 חזור לחוש שעוד קיים עפר כאן לרגליך.
 שתי בלוטות אני מרכיב ובגופך נוטע
 טריות מאד, גדלו אותן ביונום, בקוריאה;
 ושם מוזר להן: 'לקקליגומי בקדחת' —
 פתאום אתה הופך נפיל מפיל אימה נפחד,
 375 לאַפונים אתה שוחק הארץ על יושביה
 ומבשל נזיד טעים, דיסה מאפונייה.
 אתה נושף — הכל נכבה. אין זיק, אין קול, אין ריח.

נַעֲלָמִים הַכּוֹכְבִּים כָּלֶם, גַּם הַיָּרֵחַ.
 וּבַחֲמָה רַבַּת הָאֹר, כְּמוֹ בַחֲרָדֵל רוֹתַח,
 380 אַתָּה בְּמַרְץ רַב גִּבָּךְ הַמְיֻסָּר מוֹרַח.
 חֲשָׁכוּ הַמְרַחֲבִים. אֵין כָּלוּם. אַף עוֹף אֵינוֹ פּוֹרַח.
 שׁוּם כָּלוּם. וְרַק אַתָּה מֵרַב כָּאֵב הַגֵּב גּוֹנַח.
 נִמְאַסְתָּ כְּבָר עָלִי, אַתָּה רוֹבֵץ כְּאֵן וְסוֹרַח,
 אֲגִישׁ לְחֻטְמְךָ תְּבַלִּין שֶׁל בֶּשֶׂם מֵר הַרִיחַ –
 385 הוּא מְפָרְסֵם בֶּשֶׂם כִּי־הָרִי חָנִי נֶאֱסָה בִּיבִי –
 מִיָּד אַתָּה עוֹבֵר גִּלְגוּל לַגְּרִיס קֶטְנָטָן, חֲבִיבִי,
 וּמֵן הַגְּרִיס עוֹלָה מִיָּד אֲבַק שְׂרָפָה פּוֹרַח,
 וּמֵאֲבַק שְׂרָפָה צִפְרִיר שֶׁל רוּחַ מִתְּפַתַּח,
 מֵן הַצִּפְרִיר הַנְּשִׁימָה הוֹפְכַת נְשִׁימוֹנָת,
 390 וּמֵן הַנְּשִׁימוֹנָת מִתְּנַפַּחַת הַבוֹעוֹנָת,
 מֵן הַבוֹעוֹנָת מִתְּגַלְגַּלַּת דּוֹקָא דוֹרְדוֹרוֹנָת,
 וְכִבְר מִדוֹרְדוֹרוֹנָת מִדְּרָדְרַת בּוֹלְבוֹלוֹנָת,
 בּוֹלְבוֹל־קֶסֶם־קֶצֶר־קֶחֶץ־קֶחֶץ־לֹא־כָלוּם־כְּמוֹ קֶצֶף,
 אַתָּה הוֹפֵךְ מִיָּד לֹא־כָלוּם, כְּמוֹ אֶפֶס, אֶפֶע, שִׁצְף.
 395 אֲנִי בּוֹרָא לֹא־כָלוּם כְּמוֹהוּ לֹא שׁוֹפָה עוֹד עֵין,
 מִמִּים וְעֶפֶר וְאֵשׁ, מִתּוֹהוּ וּמֵאֵין.
 מְלוּחַ פַּח יִשְׁוֹנֹשֵׁן אֲנִי יוֹצֵר יָרַח,
 וּמַגְרִיר שְׁעוּעִית קָטָן – יִלְדוֹן זְרִיז פִּקַּח;
 וְאֵם צְפוּף לִי כְּאֵן – הוֹרֵס אֲנִי הַכֵּל בְּלִי רִתַע,
 400 וְאֵם עֲצוּב – אֲנִי בּוֹנֵה לִי קֶטַע אַחֵר קֶטַע,
 דְּרָךְ אֶרֶץ וְשָׁמַיִם
 הוּא וְהִיא שְׁלוֹבֵי יָדַיִם:
 יִלְדִינְגוּ,
 יִלְדֵי־תִינְגוּ,
 גוֹטְאֵמִינְגוּ,
 אוֹיגִינְגוּ.

(נכתב בוויילנה ב'2-4 בנובמבר 1934,
 תרגם מיידיש שלום לוריא)

הערות המתרגם

1

איני זוכר באילו נסיבות נפגשתי לראשונה עם לייזר וולף המשורר. מן הראוי לציין לצורך ענייננו, שהוא נהג מדי פעם לבקר בביתנו. בימים ההם גרנו בדירתו של המו"ל הידוע בוריס קלצקין, ברחוב קוואשֶלְנָה 23, בוויילנה. הוא היה מתיישב באחת הפינות ותולה מבט בודהה ומוזר בקיר, או שמא באחת התמונות, שהיו תלויות שם. אמא שלי קיבלה אותו תמיד במאור פנים ודאגה להגיש לו תה עם עוגיות.

באחד מביקוריו הוא הגיש לי שי, ספרון קטן, בן 16 עמודים בסך הכל, מודפס על נייר עתונים וכרוך בדפי עטיפה דקים ווורודים. זו היתה הפואימה אָוּיְגִינְגוּ, שהודפסה כולה באותיות לאטיניות. אני מודה ומתוודה, שלא היתה לי סבלנות לקרוא ולפענח את הכתיב הזה, שעלה לעומתי כמתגרה, מתריס ואולי אפילו כבדיחה משונה. המשורר הוסיף בכתב־ידו – באותיות לאטיניות – הקדשה אישית וחיוך קל ריחף מעל שפתותיו. לא ידעתי, כמובן, שזה היה ספרו הראשון של לייזר וולף, ושהוא הוציאו לאור במאמץ לא קטן מפני האמצעים הדלים מאד שעמדו לרשותו. חזרתי אפוא הפעם אל 'אָוּיְגִינְגוּ' כאל זכרון ילדות.

2

התרגום אינו מילולי ואינו מדויק. ההתנצלות מתחייבת ממנה ובה. לייזר וולף היה מנסה להביאני בסוד מהות השירה, ונהג מדי פעם להסביר לי במלים פשוטות עניינים מורכבים. את רוב הסבריו שכחתי. אחד נשאר חרוט בזכרוני. הוא ביקש להסביר מפני מה שורות השיר קצרות, וקבע שאין המשורר מתכוון אלא לרמוז רמז ברור ולשלוח אתגר לקורא, שעליו להפעיל את דמיונו ולהשלים את החסר לו...

נזכרתי בדברים אלה תוך כדי תרגום של 'אָוּיְגִינְגוּ' לעברית. השתדלתי קודם כל להבטיח, שכמעט כל שורה במקור תורק אל השורה המקבילה בתרגום, אך הרשיתי לעצמי להוסיף נופך לצורך המשקל והחריזה ובהתחשב בשוני הפנימי של שתי הלשונות. השתדלתי כמידת יכולתי להיות נאמן לרוח המקור. מכאן, שהשיר גם בלבושו העברי הוא שירו של לייזר וולף, ועל כל שנגרע ממנו ומטעמו אני חש צורך לבקש סליחה ומחילה. פרסומו של המקור, שכמעט אבד בנשייה, עשוי לכפר במידת־מה על ליקויי התרגום.

3

מלים אחדות על הריתמוס. לייזר וולף היה נאמן לריתמוס של שירת הייִוּוּאָתָה, יצירתו של הנרי וודסוורת לונְגְפֶלוּ (1807–1882), שהושפע לפי דברי חוקרי־יצירתו מן האפוס הפיני קָאָלוּוָאלָה¹.

ספק רב אם לייזר וולף הגיע בשנות ה-30 אל הטקסט של 'קאָלואָלה', ואילו תרגומו ליידיש ראה אור רק ב-1954...

מדובר בשורות קצרות, ובכל שורה – ארבעה טרובאים. בעברית, בהברה האשכנזית, נקלט המקצב הזה בקלות ובנועם וכך ניתן לקרוא את הבית הראשון בשירו של ביאליק 'משירי החורף':

צַנַת בְּקָר, צְרִיחַת עוֹרֵב
הַעִירוֹנִי – וְאִיקְצָה,
וְאִינִי יוֹדֵעַ לְמָה פְּתָאוֹם
שִׁמְחַת חָג עָלַי קִפְצָה;
וכן הלאה.

ואף שאול טשרניחובסקי תרגם את 'שירת הייאואתה' באותו משקל, כפי שניתן להיווכח מן הקטע הבא (תרגום מול מקור):

I am weary of your quarrals
weary of your wars and bloodshed,
weary of your prayers for vengeance,
of your wranglings and dissensions,
all your strength is in your union,
all your danger is in discord;
therefore be at peace henceforward,
and as brothers live together.

(Poems, pp. 47-48)

כְּבָר שְׁבַעְתִּי רְבוּתֵיכֶם,
נְהָרוֹת דָּם וְקָרֵב לֹא אוֹכֵל,
תְּפִלוֹת נֶקֶם לִי תוֹעֵבָה,
רִיב וּמִדְּנִים נְשׂוּא נְלֵאִיתִי,
אֶף בְּאַחַדוֹת יְשׁוּעַתְכֶם;
רִיב וּמִדְּנִים – עֵשׂ יֹאכְלֵכֶם
עַד כְּלוֹתְכֶם. שׁוּבוּ! שׁוּבוּ!
דְּרָשׁוּ שְׁלוֹם, חֲדְלוּ לָחֵם,
וּבְאֲחִים תִּשְׁבוּ יַחְדָּיו.²

(הפרק 'מקטרת השלום', עמ' 6-7)

בעברית המדוברת שלנו, בהברה הספרדית, מעלה הטרובאי קושי לא קטן. החלפתי אפוא את הטרובאי ביאמב, ובניתי כל שורה על 5-7 יאמבים עם סיומת מלעילית. יתר על כן – הרשיתי לעצמי לחרוז כל שתי שורות (ולפעמים גם שלוש שורות עוקבות). נוסח זה משנה, בלי ספק, את ה'מוסיקה' של הפואימה 'אויגינגו', מבלי לפגום, כך נדמה לי, בנעימת התשתית שלה.

4

הפואימה אויגינגו היא לכאורה פארודיה על שירת הייאואתה, מעין חיקוי מוסיקאלי של האפוס המפורסם אודות רודף השלום האינדיאני. אפשר שהמשורר היה מודע לאופיה האירוני של שירת הייאואתה, שביקשה לחשוף אור של תרבות על אורח החיים, על הנוף הטבעי הקסום ועל המסורת הסיפורית של שבטים פרימיטיביים. אלא שלייזר וולף נחלץ מעיקרו מן הנושא השבטי-לאומי או החברתי.

גיבור הפואימה, הזקן גוטאמינגו, שעלה מן הביצות בשזירה מופלאה של מיתוס וטבע היולי, נולד זקן, טעון גבורה נפילית, טורף בעלי-חיים ומסתולל בג'ונגל.

מצוקתו עלתה כמועקה אישית: אובדן טעם החיים מפני העדר הבן היורש. הוויית הגבורה המתנוונת התמקדה במאוויים אל הבן. האידיאל הנכסף הזה, הבן, מסתמל בכינוי הקסם אויגינגו. יוצא אפוא הזקן אל דרך־לא־דרך על פי מצוות יועצים מלומדה ומתוך תקווה להגיע אל תכליתו. והיועצים המדריכים שונים ומשונים מאד.

לייזר וולף מעלה כאן שזירה מוזרה וגרוטסקית של תנועה אינסופית בנופים של אגדה, של פיתויים ואימה. האופי המודרני של היצירה מתחייב הן מן השאיפה האבסורדית והן מן הצירופים הפאראדוקסאליים של הדמויות, שפיענוחם עשוי אולי לגלות אחד מסודות הצירופים של המשורר רב־הפנים הזה.

בימים בהם נכתבה הפואימה נמנה המשורר עם אוהדי המהפכה הבולשביסטית וברית־המועצות. אפשר אפילו שתלה תקוות אישיות בעתידו הזוהר של החזון הסובייטי. אלא שהספק כנראה כרסם בו.

וכאשר הזקן גוטאמינגו נוכח, שתרבות המערב (ושיאה – גיתה) שבקה חיים לכל חי ובמקומה עלתה הביקורת המהפכנית של קארל מארקס – הוא פנה אל מוסקבה. בהגיעו למוסקבה הוא מודרך להתייצב לפני המלומד הכליודע מירוגראיב, סמל המדע הסובייטי המתקדם, הנושק וכובש את כוכבי הלכת. מירוגראיב מצליח לחדש את נעוריו, אך במקום להצביע על מחוז קיומו של אויגינגו הנכסף, הוא מפליא להפוך את הגיבור, השואף לגאולה עצמית, ללא־כלום, לאפס, לאפע ולקצף.

וכך הולך ונחשף גם החלום הסובייטי לכוח אלים ועוין, המחסל את הגיבור על כיסופיו. מה נשאר אפוא? הווה אומר: החיים עצמם, כהווייתם: הוא והיא שלובי־ידיים, הנערה והנער, שחיהם המשותפים בוראים חיים ורק הם התקווה לחידושו של המחזור הקיומי.

הפואימה היא רבת־תעלולים וסיפורים וקשקושים כביכול – אשר מבין שורותיה מפעפעים אירוניה ועמקות, ובעיקר פאתוס־של־המאוויים לטעם החיים ואהבת החיים באשר הם חיים.

ש.ל.

הערות

Henry Wadsworth Longfellow: *The Song of Hiawatha, Poems*, London and 1
Glasgow, 42-123.

ה. ו. לונגפלו: שירת היאותה, תרגום מאנגלית שאול טשרניחובסקי, הוצאת 'מוריה', אודיסה, תרע"ג.

ה. ו. לאַנגפֿעללאַ: דאָס ליעד פֿון היאַוואַטאַ, ייִדיש: יהואש, פֿערלאַג 'יהואש', ניו־יאָרק, 1910.

הענרי לאַנגפֿעללאַ: דאָס געזאַנג פֿון היאַוואַטאַ, איבערזעצונג פֿון יעהויעש, איבערגעאַרבעט – ש. האַלקינ, פֿאַרלאַג 'עמעס', מאַסקווע, 1937.

שאל טשרניחובסקי (מתרגם): קאלעוואלא, אפוס פיני, כתבים, כרך ד', ברלין, תר"ץ.
הערש ראָזענפֿעלד (איבערזעצער): קאלעוואַלאַ, פֿאַלקס עפֿאַס פֿון די פֿינען, ניו־יאָרק,
1954.

2 והרי התרגום לידיש מיסודו של יהואש (1872-1927) ובשיפוריו של שמואל האלקין
(1897-1960):

איך בין מיד פֿון אייער שטרײַטן,
מיד פֿון קריג און בלוט־פֿאַרגיסונג,
מיד געוואָרן שוין צו הערן
דאָס געבעט אויף בלוט־נקמה.
אין דער אייניקייט — די קראַפֿט ליגט,
פֿײַנטשאַפֿט ברענגט איך נאָר געפֿאַרן;
לעבט פֿון איצטער אָן אין פֿרידן,
און, ווי ברידער, לעבט צוזאַמען.

(מהדורת מוסקבה 1937: עמ' 11)